

УДК: 634.232:631.527

Долгова С. В., молодший науковий співробітник відділу селекції та сортовивчення
Мелітопольська дослідна станція садівництва імені М. Ф. Сидоренка ІС НААН
E-mail: s.dolgova@ukr.net

СОРТИ ЧЕРЕШНІ ДЛЯ СУЧАСНИХ ПЛОДОВИХ НАСАДЖЕНЬ

Застосування інтенсивних технологій потребує впровадження сучасної техніки, використання ефективних добрив і пестицидів та однією з основних умов є вирощування високопродуктивних сортів. З метою підвищення економічної ефективності вирощування черешні для закладання нових насаджень необхідно вибирати лише найбільш урожайні сорти з плодами високих товарних і технологічних якостей, що користуються підвищеним попитом на ринку і придатні як для споживання у свіжому вигляді, так і для переробки на підприємствах харчової промисловості. Тому добір нових сортів для інтенсивних насаджень черешні залишається актуальним.

Об'єкти досліджень – 13 сортів черешні ('Аншлаг', 'Визнання', 'Віха', 'Дивна', 'Дебют', 'Епос', 'Ера', 'Ласуня', 'Любимиця Туровцева', 'Простір', 'Суперниця', 'Темпоріон', 'Шанс') селекції Мелітопольської дослідної станції садівництва імені М.Ф. Сидоренка ІС НААН, які були занесені з 2007 року до «Державного реєстру сортів рослин, придатних для поширення в Україні».

Серед сортів раннього строку досягання відзначаються 'Шанс', 'Ласуня', 'Ера' як зимостійкі (генеративні бруньки без ознак пошкодження після низьких температур мінус 23,0–27,0°C), стійкі до ураження моніліозом та кокомікозом (без ознак ураження), високоурожайні (9,312,6 т/га). Плоди цих сортів великі, середньою масою 9,610,5 г, темнозбарвлені, характеризуються високими смаковими якостями.

Сорт 'Ера' відмічається стійкістю до розтріскування плодів.

У групі сортів середнього строку досягання виділяються Епосі Простір, що відмічені як зимостійкі (після температур мінус 23,0–27,0°C генеративні бруньки без пошкоджень), з високою врожайністю (7,711,2 т/га), відмінним смаком та середньою масою плодів 8,59,3 г, стійкі до розтріскування, транспортабельні, придатні для всіх видів переробки.

З нових сортів пізньостиглої групи заслуговують на увагу 'Темпоріон', 'Дивна', 'Аншлаг', 'Любимиця Туровцева', 'Суперниця'. Це сорти врожайні (10,114,0 т/га), з плодами високих смакових і товарних якостей (8,59,0 балів), середньою масою 10,811,7 г. Придатні для вживання як у свіжому вигляді, так і приготування компотів, соків, варення, сушки. Стійкість до кокомікозу відмічено у сортів черешні 'Темпоріон' і 'Дивна', до розтріскування плодів – 'Аншлаг'. Пізній початок цвітіння (1.053.05), що особливо важливо для районів з пізньовесняними приморозками, зафіксовано у сортів 'Темпоріон' та 'Суперниця'.

Таким чином, виділені сорти уявляють великий інтерес в якості вихідного матеріалу в селекційних програмах та відповідають вимогам сучасного промислового садівництва. Їх використання з застосуванням новітніх технологій вирощування сільськогосподарських культур дозволить одержувати високі та сталі врожаї високої якості продукції.

УДК 633324:631.527

Дубовий В. І., доктор с.-г. наук, професор

Парфенюк С. М., аспірант

Житомирський національний агроекологічний університет

Миронівський інститут пшениці ім. В. М. Ремесла НААН України

E-mail: vidubovy@gmail.com

ЕКСТРЕМАЛЬНІ ПРИРОДНІ УМОВИ ПЕРЕЗИМІВЛІ ЗАПОРУКА СТВОРЕННЯ ЦІННОГО СЕЛЕКЦІЙНОГО МАТЕРІАЛУ

В селекції озимих зернових культур однією із основних властивостей є морозо- та зимостійкість. Не в кожний рік складаються бажані умови для проведення оцінки та добору озимих зернових культур за цими властивостями. Якщо до 70-х років минулого сторіччя низькі температурні умови на вузлі куціння були в середині зими, то в подальшому такі умови перемістились на кінець осені і весняний період.

Тільки проведення детального аналізу селекційного матеріалу в період перезимівлі за

різких температурних змін можливим є одержати цінний вихідний селекційний матеріал. Так, історія створення сорту-шедеву озимої пшениці Миронівської 808, яку надала безпосередній виконавець методичних робіт, кандидат сільськогосподарських наук Катерина Миколаївна Куреня, за що ми її щиро вдячні, є яскравим прикладом. Метод створення його є надзвичайно оригінальним, адже висівали сорт ярої пшениці Артемівка в пізні строки: 31-го жовтня, 20-го листопада і 1-го грудня в 1952 році. Слід відмітити, що згідно даних

Миронівської агрометеостанції, яка розміщена на землях Миронівського інституту пшениці і. В.М.Ремесла, в цей зимовий період мінімальна температура на вузлі кущення була в третій декаді січня мінус 7°C. В наступному 1953/54 році мінімальна температура була в першій декаді лютого, мінус 17°C. В 1954/55 році - в третій декаді січня мінус 7°C, а в 1955/56 році в першій декаді лютого мінус 18°C. Саме за таких агрометеорологічних параметрів і при надзвичайно відповідальній роботі на той час колективу відділу селекції пшениці і був створений сорт Миронівська 808.

В наступних роках із 1957 по 2018 роки тільки в 1962/63 температура на вузлі кущення понижалась до мінус 14°C в третій декаді лютого. В той же час температура повітря і на поверхні ґрунту і снігу кожний рік опускається до мінус 25°C і нижче, різниця лише в том, що дати їх зниження і періоди тривалості змінюються. В зв'язку із цим створення спеціальних екстремальних природних умов, які сприяли б оцінці і добору озимих зернових культур є надзвичайно актуальним напрямком селекції озимих зернових культур із підвищеною морозо- та зимостійкістю, тобто створення вихідного селекційного матеріалу.

УДК 633.11:575:631.52

Дубовик Н. С., аспірант

Гуменюк О. В., кандидат с.-г. наук, завідувач лабораторії селекції озимої пшениці

Кириленко В. В., доктор с.-г. наук, головний науковий співробітник

Миронівський інститут пшениці імені В. М. Ремесла НААН України

E-mail: natalyadubovyk25@gmail.com

ПРОЯВ ГЕТЕРОЗИСУ ЗА КІЛЬКІСТЮ ТА МАСОЮ ЗЕРЕН ІЗ ГОЛОВНОГО КОЛОСА У ГІБРИДІВ F_1 *TRITICUM AESTIVUM* L.

Широке використання незначної кількості «видатних» сортів у селекції пшениці м'якої озимої, як джерел цінних господарських ознак, окрім прогресу у підвищення продуктивності сортів, призвело до звуження їхньої генетичної основи та збільшення спорідненості генотипу виду. У пшениці описано понад 68 різноманітних транслокацій, які несуть гени стійкості до хвороб та шкідників. Серед них особливе господарське значення мають лише п'ять, у тому числі й пшенично-житня транслокація (ПЖТ). Значне поширення одержали сорти пшениці, які містять пшенично-житню транслокацію 1BL.1RS, меншою мірою – транслокацію 1AL.1RS.

Мета досліджень – прояв гетерозису та успадкування кількості та маси зерен з головного колоса гібридами першого покоління пшениці озимої, створених від схрещування сортів, що є носіями ПЖТ. Польові досліді гібридів першого покоління F_1 проводили у 2015/16, 2016/17 рр. із сортами Миронівського інституту пшениці імені В. М. Ремесла НААН України та Інституту фізіології рослин і генетики НАН України, які являються носіями ПЖТ 1AL.1RS, 1BL.1RS. Матеріалом для вивчення слугували 30 гібридних комбінацій схрещування пшениці, який висівали вручну на ділянках з площею 0,3 м². За результатами досліджень виявлено диференціацію між гібридами F_1 за кількістю та масою

зерен з головного колоса. В 2016 р. за кількістю зерен з колоса наддомінування відмічено у 4 гібридних комбінаціях (13,3 %), часткове позитивне домінування – 3 (10 %), проміжне успадкування – 9 (30 %). У 2017 р. наддомінування було в 13 гібридних комбінаціях (43,3 %), часткове позитивне домінування – 2 (6,7 %), проміжне успадкування – 9 (30 %). У 2016 р. за масою зерен з головного колоса наддомінування зафіксовано в 5 (16,7 %) досліджуваних гібридів, часткове позитивне домінування – 1 (3,3 %), проміжне успадкування – 6 (20 %). У 2017 р. наддомінування маси зерен із колоса спостерігали в 12 (40,0 %) комбінацій схрещування, часткове позитивне домінування – 3 (10,0 %), проміжне успадкування – 5 (16,7 %).

За два роки досліджень наддомінування (гетерозис) середньої кількості зерен з головного колоса виявлено у гібридів 'Калинова' / 'Легенда Миронівська' та за масою зерен – 'Колумбія' / 'Експромт', 'Світанок Миронівський' / 'Легенда Миронівська'.

Визначено успадкування і прояв гетерозису цінних господарських ознак у F_1 пшениці озимої. Дані ознаки мали різні типи успадкування, найбільш вдалим компонентами для схрещувань виявили сорти, які є цінними за рівнем розвитку елементів продуктивності у зоні досліджень.